

7.-
MARXISMENS KLASSIKERE – nr.3

JOSEF STALIN

**MOT
VULGARISERINGA
AV PAROLEN OM
SJØLVKRITIKK**

OKTOBER

OSLO 1971

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKP's partihistorie (www.akp.no) 2016

MARXISMENS KLASSIKERE - nr. 3

**MOT
VULGARISERINGA
AV PAROLEN
OM SJØLVKRITIKK**

Josef Stalin

PRAVDA NR.146,DEN 26.JUNI 1928.

OKTOBER
OSLO 1971

Utgitt av FORLAGET OKTOBER A/S.

1.opplag.

Trykt i offset hos a/s DUPLOTRYKK.

MOT VULGARISERINGA AV PAROLEN OM SJØLVKRITIKK.

PRAVDA nr.146, den 26 juni 1928.

Parolen om sjølvkritikk må ein ikkje sjå på som ei førebels og forbigåande sak. Sjølvkritikk er ein særeigen metode, ein bolsjevisk metode, for å øve opp det revolusjonære utviklings-sinnelaget hos styrkane til partiet og arbeidarklassen i det heile. Marx sjølv tala om sjølvkritikk som ein metode til å styrke den proletariske revolusjonen.¹ Når det gjeld sjølvkritikken i partiet vårt, er byrjinga å finne alt den gongen då bolsjevismen først steig fram i landet vårt og var starten på ei særskild revolusjonær strøming innom arbeidarrørsla.

Vi veit at så tidleg som våren 1904, då bolsjevismen enno ikkje var et sjølvstendig politisk parti, men arbeidde saman med mensjevikane innanfor eit einskild sosialdemokratisk parti — vi veit at Lenin alt då mana partiet til å sette i verk »sjølvkritikk og nådelaus avsløring av eigne manglar.» Slik skreiv Lenin i kampskriftet *Eit steg fram, to steg attende*:

»Dei (dvs. motstandarane til marxistane — J.St.) gler seg skadefroe og geiper åt stridane våre; og dei vil sjølvstendig prøve å plukke ut lausrivne setningar frå kampskriftet mitt, slike som tar opp feil og lyte i partiet vårt, og nytte dei for eiga vinning. Dei russiske sosialdemokratane er alt så herda i striden at dei ikkje lar seg forvirre av slike nålestikk, men held trass i dei fram arbeidet med *sjølvkritikk og nådelaus avsløring av eigne manglar*. (Mi uth. — J. St.), manglar som ein utan tvil og unngåeleg vil vinne over etter kvart som arbeidarrørsla veks. La så desse herrar, motstandarane våre, freiste å gje oss eit bilete av den *verkelege* stoda i deira eigne »parti» som om enn aldri så lite nærmar seg opp til det som protokollane frå vår 2. kongress gjev.» (Lenin, Works/ vol.VI, s.161)

Difor tar dei heilt i miss, dei kameratane som trur at sjølvkritikk er eit fenomen som glir over, ein mote som snart vil forsvinne slik alle motar gjer. I røynda er sjølvkritikk eit heilt naudsynt og varig våpen i arsenalet til bolsjevismen, eit som er knytt nært saman med bolsjevismen sin eigenart, med den revolusjonære ånda i han.

Det blir stundom sagt at sjølvkritikk høver bra for eit parti som enno ikkje er komen til makta og ikkje har »noe å miste», men at han er farleg og skadeleg for eit parti som alt sit med makta og er omringa av fiendtlege krefter som kan gjere seg nyttige den veikskapen som er blitt avslørt.

Dette er ikkje sant. Det er beint fram usant! Tvert om, nett for di bolsjevismen er komen til makta, nett for di bolsjevikar kan bli overmotige av framgangen i oppbyggingsarbeidet, nett for di bolsjevikar kan la vere å legge merke til eigen veikskap og dermed gjere det lettare for fiendane deira – nett for desse grunnane trengst sjølvkritikk særleg mykje no, etter maktovertakinga.

Ettersom meininga med sjølvkritikken er å gjere oss kjende med og å rydde av vegen feilane og veikskapane våre, er det ikkje då klårt at han under det proletariske diktaturet sine føresetnader berre kan lette bolsjevismen i kampen mot fiendane til arbeidarklassen? Lenin tok omsyn til desse særdraga i den situasjonen som var skapt etter at bolsjevikane hadde tatt makta, då han i april-mai 1920 skreiv kampskriftet *»Radikalismen, kommunismen sin barnesjukdom»*:

»Det tilhøvet eit politisk parti har til sine eigne mistak er ein av dei viktigaste og sikraste måtar å dømme om korleis det i *praksis* oppfyller dei pliktene det har mot *klassen* sin og mot dei arbeidande *massane*. *Opent å vedgå eit mistak* (Mi uth. – J. St.), slå fast grunnane for det, analysere dei tilhøva som førte til det, grundig diskutere midlane for å rette på det – dette er kjenneteiknet på eit alvorleg parti; det er på denne måten det skulle oppfylle pliktene sine, det er på denne måten det skulle fostre og lære opp *klassen* og deretter *massane*.» (Lenin, Works/vol. XXV, s. 200)

Lenin hadde fullstendig rett då han på den 11. partikongressen i mars 1922 sa:

»Proletariatet er ikkje redd for å vedgå at ein har lukkast storveges med dette eller hint i revolusjonen, og at dette eller hint ikkje har lukkast. Alle dei revolusjonære partia som til no har gått til grunne gjorde det av di dei *vart sjølvnøgde*, ikkje makta å sjå kor dei hadde styrken sin og var *redde for å tala om sine eigne veikskapar*. (Mine uth. – J. St.) Men vi skal ikkje gå til grunne,

for vi er ikkje redde for å tala om veikskapane våre, og vi skal lære oss å vinne over dei.» (Lenin, Works/vol. XXVII, s. 260-61)

Av dette kan ein berre dra ei slutning: at utan sjølvkritikk kan det ikkje bli noka skikkeleg fostring av partiet, klassen og massane; og utan skikkeleg fostring av partiet, klassen og massane kan det ikkje finnast noen bolsjevisme.

Kvifor er parolen om sjølvkritikk blitt særleg viktig nett no, nett i denne historiske fasen, i 1928?

Av di dei veksande klassemotsetningane, både på det indre og ytre planet, no er meir skjerande tydelege enn dei var for eit år eller to sidan.

Av di undergravingsverksemda til sovjetregjeringa sine fiendar, som utnyttar veikskapane våre, mistaka våre, mot arbeidarklassen i landet vårt, no er meir skjerande tydeleg enn ho var for eit år eller to sidan.

Av di vi ikkje kan og ikkje må la lærdomane frå Shakhty-affæren og »kornforsyningsmanøvrane» til dei kapitalistiske elementa på landet, saman med våre eigne planleggingsmistak, passere utan vår ettertanke.

Dersom vi vil styrke revolusjonen og møte fiendane våre vel førebudde, må vi *så snøgt råd er kvitte oss* med dei mistaka og dei veikskapane våre som Shakhty-affæren og vanskane med kornforsyninga avslørte.

Dersom vi ikkje vil bli tekne på senga av alle slag »overraskingar» og »uhell», til stor glede for arbeiderklassen sine fiendar, må vi *så snøgt råd er avsløre* dei veikskapane og mistaka våre som *enno ikkje er blitt avslørte*, men utan tvil finst.

Dersom vi er seindrektige med dette, lettar vi arbeidet for fiendane våre og forverrar veikskapane og mistaka våre. Men alt dette blir umogeleg dersom ein ikkje utviklar og stimulerer sjølvkritikken, dersom dei breie massane av arbeidarar og bønder ikkje blir dregne med i arbeidet med å få fram i lyset og utrydde veikskapane og feilane våre.

Plenumsrådet i Sentralkomiteen og Sentralkontrollkommisjonen hadde såleis heilt rett då det sa i vedtaket om Shakhty-affæren:

»Hovudvilkåret for at alle dei tilrådde åtgjerdene skal kunne gjennomførast er at Den Femtande Kongressen sin parole om sjølvkritikk blir *effektivt oppfylt*.» (Mine uth. — J. St.)

Men for å utvikle sjølvkritikken må vi først vinne over ei mengd hindringar som står i vegen for partiet. Mellom desse er det lågt utvikla kulturnivået hos massane, skorten på kulturelle krefter hos den proletariske fortroppen, konservatismen vår, den »kommunistiske fåfengda» vår, og slik bortetter. Men ei av dei alvorlegaste hindringane, om det då ikkje er den alvorlegaste av alle, er *byråkratiet* i apparatet vårt. Eg siktar til dei byråkratiske elementa som finst i partiet vårt, i regjeringa, i faglege-, samvirke- og alle andre organisasjonar. Eg siktar til dei byråkratiske elementa som meskar seg på våre veikskaper og mistak, som skyr liksom pesten all kritikk frå massane, all kontroll frå massane, og som hindrar oss i å utvikle sjølvkritikken og å kvitte oss med veikskapane og mistaka våre. Byråkrati i organisasjonane våre må ein ikkje sjå på som berre rutine og formalitetar. Byråkrati er eit teikn på borgarleg innverknad på organisasjonane våre. Lenin hadde rett då han sa:

»... Vi må forstå at kampen mot byråkratiet er *absolutt naudsynt* og at han er *rett* like innfløkt som kampen mot dei grunnleggjande småborgarlege kreftene. Byråkratiet i statssystemet vårt er blitt ein så alvorleg sjukdom at det blir nemnt i partiprogrammet vårt, og det er av di det *har samband med dei grunnleggjande småborgarlege kreftene og deira store spreining.*» (Mine uth. – J. St. Lenin, Works/vol. XXVI, s. 220)

Derfor må kampen mot byråkratiet i organisasjonane våre først med desto større iherdighet, dersom vi verkeleg ønskjer å utvikle sjølvkritikk og kvitte oss med sjukdomane i oppbyggingsarbeidet vårt.

Med desto større iherdighet må vi egge dei breie massane av arbeidarar og bønder til oppgåva å føre fram kritikk *nedanfrå*, til å kontrollere *nedanfrå*, for det er den viktigaste boteråda mot byråkrati.

Lenin hadde rett då han sa:

»Dersom vi vil kjempe mot byråkratiet må vi *vinne samarbeid frå menigmann*» ... for »kva anna måte finst det for å gjere ende på byråkratiet enn ved å *vinne samarbeid frå arbeidarane og bøndene?*» (Mine uth. – J. St. Lenin, Works/vol. XXV, s. 496 og 495.)

Men for å »vinne samarbeid» frå dei breie massane må vi utvikle det proletariske demokratiet i alle arbeidarklassen sine organisasjonar, og først og fremst i partiet sjølv. Gjer vi ikkje det, blir sjølvkritikk ingen ting, en tom ting, berre eit ord.

Det vi treng er ikkje kva slag sjølvkritikk *som helst*. Vi treng slik sjølvkritikk som vil løfte det kulturelle nivået hos arbeidarklassen, gjere kampmotet

større, styrke trua på siger, auke kreftene og hjelpe arbeidarklassen til å bli den verkelege herren i landet.

Noen seier at så snart det finst sjølvkritikk, treng vi ingen *arbeidsdisiplin*, — vi kan slutte å arbeide og gje oss til å skravle om alt og ingenting. Det ville ikkje vere sjølvkritikk, men ei fornærming mot arbeidarklassen. Sjølvkritikk trengst, ikkje for å bryte ned arbeidsdisiplinen, men for å *styrke* han, slik at arbeidsdisiplinen kan bli *medviten* disiplin som kan vere i stand til å stå mot småborgarleg ansvarsløyse.

Andre seier at så snart det finst sjølvkritikk, treng vi ikkje lenger ei *leiing*, — vi kan sleppe roret og la sakene »gå sin naturlege gang». Det ville ikkje vere sjølvkritikk, men ei skam. Sjølvkritikk trengst, ikkje for å gjere leiinga veikare, men for å *styrke* henne, slik at ho kan omskapast frå å vere leiing på papiret og med liten autoritet, til å bli *livskraftig* og retteleg myndig leiing.

Men det finst ein annan type »sjølvkritikk», ein som tenderer mot å *øydelegge* partiånda, *vanære* sovjetmakta, *veike* oppbyggingsarbeidet vårt, *korruptere* kadrane i den økonomiske planlegginga vår, *avvæpne* arbeidarklassen og fremja prat om *forfall*. Det var nett dette slaget »sjølvkritikk» som Trotskis opposisjon nyss mana oss til. Det er ei sjølvstak sak at partiet ikkje har noe sams med slik »sjølvkritikk». Det er ei sjølvstak sak at partiet vil kjempe mot slik »sjølvkritikk» med all si kraft.

Ein må dra ei skarp skilleline mellom denne »sjølvkritikken», som vi ser som *framand*, nedbrytande og anti-bolsjevikisk, og *vår* bolsjevikiske sjølvkritikk, som har til mål å *fremje* partiånda, *grunnfeste* sovjetmakta, *betre* oppbyggingsarbeidet vårt, *styrke* kadrane i den økonomiske planlegginga vår og *væpne* arbeidarklassen.

Det er berre noen månader sidan vi starta kampanjen for å styrke sjølvkritikken. Enno har vi ikkje dei opplysningane som trengst for å gje eit oversyn over dei første resultatane til kampanjen. Men alt no kan ein seie at kampanjen tar til å bere god frukt.

Ein kan ikkje nekte for at flodbylgja av sjølvkritikk tar til å vekse og spreie seg, at ho tar til å omfatte stendig vidare delar av arbeidarklassen og dreg dei med i arbeidet med den sosialistiske oppbygginga. Dette blir stadfest om ikkje anna så av det faktum at produksjonskonferansane og dei mellombels kontrollkommisjonane har vakna til liv att.

Sant nok, enno ser ein freistnader på å få lagt på hylla velbudde og stadfeste framlegg frå produksjonskonferansar og mellombels kontrollkommisjonar. Slike freistnader må ein slå attende med den største fastleik, for dei tar sikte på å ta motet frå arbeidarane til å komme med sjølvkritikk. Men det er knapt noen grunn til å tvile på at slike byråkratiske freistnader heilt vil sopast bort av den veksande flodbylgja av sjølvkritikk.

Ein kan heller ikkje nekte for at leiarane i verksemdene våre – som eit resultat av sjølvkritikken – har byrja å betre seg, å bli meir årvåkne, å ta meir alvorleg på spørsmåla om den økonomiske leiinga, medan parti-, sovjet-, fagforbunds- og alle andre kadrar blir meir vare og tar meir omsyn til kva som tener massane.

Sant nok, ein kan ikkje seie at det indre partidemokratiet, og arbeidardemokratiet i det heile, er oppretta fullt ut i arbeidarklassen sine masseorganisasjonar. Men det er ingen grunn til å tvile på at ein vil gjere nye framgangar på dette feltet etter kvart kampanjen breier seg ut.

Ein kan heller ikkje nekte for at pressa vår – som eit resultat av sjølvkritikken – har vorte livligare og meir livskraftig, medan slike avdelingar av pressearbeidarar som arbeidar- og landsbykorrespondentane sine organisasjonar alt held på å bli ei politisk kraft som veg tungt.

Sant nok, til tider skeiser pressa vår framleis rundt på overflata; ho har enno ikkje lært seg å gå frå individuelle kritiske merknader til djupare kritikk, og frå djup kritikk til å dra ålmenne slutningar ut frå oppsummeringa av kritikken og gjere det klårt kva for *resultat* ein har nådd i oppbyggingsarbeidet som ein følgje av kritikken. Men ein kan knapt tvile på at framgang vil bli gjort på dette feltet etter kvart kampanjen held fram.

Likevel, saman med desse gode sidene av kampanjen er det naudsynt å merke seg noen dårlege. Eg siktar til dei forvrengningane av parolen om sjølvkritikk som ein har sett døme på i byrjinga av kampanjen og som – i fall dei ikkje straks vert motarbeidde – kan drage med seg ein fåre for at sjølvkritikken vulgariserast.

1) Ein skal for det første merke seg at ein del vekeblad syner ein tendens til å føre kampanjen over frå det området der ein driv nøktern kritikk av manglane i den *sosialistiske oppbygginga* vår til å gjelde prangande ramaskrik om utskeiing i *privatlivet*. Ein skulle ikkje tru det var mogeleg. Men det er diverre eit faktum.

Ta til dømes bladet *Vlast Truda*, organ for distriktpartikomiteen og eksekutivkomiteen i distriktsovjetet i Irkutsk (nr. 128). Der vil de finne ei heil side krydra med prangande »parolar» som: »Tøileslaust seksualliv — ei borgarlig last»; »Eit glas dreg det neste med seg»; »Mykje vil ha mein»; »Dobbelsengs-bandittar»; »Eit skot som klikka», og slik bortetter. Ein spør seg kva desse »kritiske» gnella, høvelege for *Birzhovka*,² har å gjere med bolsjevikisk sjølvkritikk, som har til føremål å fremje vår *sosialistiske oppbygging*? Det er truleg at han som har forfatta desse sensasjonelle artiklane er kommunist. Det er truleg at han brenn av hat mot »klassefiendane» til sovjetmakta. Men at han har virra seg bort frå den rette vegen, at han vulgariserer parolen om sjølvkritikk og at røysta hans *ikkje* er røysta til *vår* klasse, om det kan det ikkje rå noen tvil.

2) Ein skal vidare merke seg at jamvel dei presseorgana som til vanleg ikkje vantar evner til korrekt kritikk, at jamvel desse stundom gjev seg til å kritisere *for kritikkens eiga skuld* og gjer kritikken til *ein sport*, til *sensasjonsmakeri*. Ta til dømes *Komsomolskaya Pravda*. Alle kjenner dei tenestene *Komsomolskaya Pravda* har ytt for å stimulere til sjølvkritikk. Men ta dei siste nummera av denne avisa og sjå på »kritikken» av leiarane i Landsorganisasjonen — ein heil serie av utillatelege karikaturar i emnet. Ein spør: kven har bruk for slik »kritikk», og kva kan verknaden av han vere, anna enn å føre parolen om sjølvkritikk i vanry? Når vi ser han ut frå kva som gagnar den sosialistiske oppbygginga vår, kva nytte er det i slik »kritikk», som ikkje er anna enn billeg sensasjonsmakeri som vil gje spissborgaren noe å klukke over? Sjølv sagt krev sjølvkritikken alle slag våpen, også det »lette kavaleriet». Men tyder dette at det lette kavaleriet må vere eit *lettsindig* kavaleri?

3) Ein skal til sist merke seg at det finst ein klår tendens hos ei mengd av organisasjonane våre til å la sjølvkritikken bli ei *heksejakt* på bedriftsleiarane våre, i ein freistnad på å *miskreditere* dei i arbeidarklassen sine auge. Det er eit faktum at visse lokalorganisasjonar i Ukraina og Sentralrussland har starta ei regelrett *heksejakt* på noen av deira *beste* bedriftsleiarar, som berre har det eine lytet at dei ikkje er 100 prosent immune mot å gjere feil. Korleis skal vi elles forstå vedtaka i dei lokale organisasjonane om å flytte desse leiarane frå postane deira, vedtak som ikkje har noka bindande kraft i det heile, og som tydeleg tar sikte på å føre dei i vanry? Korleis skal vi elles forstå det faktum at desse bedriftsleiarane blir kritiserte, men ikkje får høve til å svare på

kritikken? Kva tid byrja vi å godta ein »Shemyaka-domstol»³ som sjølvkritikk?

Vi kan sjølv sagt ikkje kreve at kritikk skal vere 100 prosent korrekt. Om kritikken kjem nedanfrå må vi ikkje la vere å ta omsyn til han, jamvel om han berre er 5 eller 10 prosent rett. Men tyder det at vi skal krevje at bedriftsleiarane skal vere 100 prosent immune mot feil? Finst det noe menneske i verda som er 100 prosent immun mot feil? Er det så vanskeleg å skjøne at det tar mange år å øve opp bedriftskadrane våre og at vi må ha den største akting og omsorg for dei. Er det så vanskeleg å skjøne at vi treng sjølvkritikk ikkje for å drive heksejakt på kadrane i den økonomiske planlegginga vår, men for å gjere dei betre og meir feilfrie?

Kritiser manglane i det byggjande arbeidet vårt, men vulgariser ikkje parolen om sjølvkritikk, og gjer han ikkje til eit hjelpemiddel for prangande øvingar over tema som »Dobbeltsengs-bandittar», »Eit skot som klikka», og slik bortetter.

Kritiser manglane i det byggjande arbeidet vårt, men før ikkje parolen om sjølvkritikk i vanry og gjer han ikkje til eit middel til å koke opp billege sensasjonar.

Kritiser manglane i det byggjande arbeidet vårt, men forvreng ikkje parolen om sjølvkritikk og gjer han ikkje til eit våpen i heksejakter mot bedriftsleiarane våre eller mot andre leiarar.

Og hovudsaka: bytt ikkje ut massen sin kritikk *nedanfrå* med »kritisk» fyrverkeri *ovanfrå*; la dei arbeidande massane vere med på sjølvkritikken og la dei syne fram det skapande initiativet sitt ved at dei rettar på manglane våre og betrar oppbyggingsarbeidet vårt.

Noter:

1) »Proletariske revolusjoner derimot, som det i det nittende århundre, kritiserer bestandig seg selv, avbryter stadig sitt eget forløp, kommer tilbake til det som tilsynelatende er fullført for å ta fatt på det igjen, forhåner grusomt og grundig halvhetene, svakhetene og ynkeligheten i sine første forsøk, synes bare å slå sin motstander ned for at denne skal suge nye krefter fra jorda og reise seg mot dem igjen enda kjempemessigere, gripes stadig på nytt av skrekk for sine egne måls ubestemte, kolossale velde velde, inntil den situasjon er skapt da det ingen vei er tilbake og forholdene selv roper: Hic Rhodus, hic salta! (Her er Rhodos, hopp her!)» (Karl Marx, *Louis Bonapartes attende brumarie*, Verker i utvalg 3, PAX 1970, s. 149)

2) *Birzhovka*: (=Børsnytt), ei borgarleg avis grunnlagt i St. Petersburg i 1880. Ho vart så kjend for skruppellaust å vere til sals at namnet vart eit munnhell. I slutten av oktober 1917 vart ho stansa av Den revolusjonære militærkomiteen til Petrograd-sovjeten.

3) Ein »Shemyaka-domstol»: ein urettvis domstol. (Frå ei gammal russisk fortelling om ein dommar som heitte Shemyaka.)

Mot vulganiseringa av parolen om sjølkritikk

»Vær forberedt på rask framgang i kampen» (Kamerat Pål Steigan, formann i sentralkomiteen i SUF(m-l)).

For å utnytte de gode betingelsene for framgang er det nødvendig raskt å kvitte oss med feilene og svakhetene våre. Kritikken og sjølkritikken er våpen i kampen mot disse. Å ta alvorlig på kritikk betyr åpent å vedstå feilene våre, analysere årsakene til dem og finne metoder for å rydde dem av veien. Men uten massenes hjelp kan vi ikke makte denne oppgaven. Parolen må derfor være: Trekk massene med i arbeidet med å få fram i lyset og utrydde svakhetene og feilene våre.

Stalins artikkel tar opp formålet med og anvendelsesområdet for sjølkritikken, dessuten en del eksempler på feilaktig forståelse av parolen om sjølkritikk. Vi bør trekke lærdommer av artikkelen og bruke den i kampen mot våre svakheter og feil.

Kan bestilles fra: Forlaget Oktober A/S,
Postboks 6164
Etterstad, Oslo 6.